
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

רפואה ביהדות - 94813

תאריך עדכון אחרון 10-02-2019

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: מדעים ביורפואיים

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: עין כרם

מורה אחראי על הקורס (רכז): פרופ' שמואל קוטק

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: samuelk@ekmd.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: בתיאום מראש באימייל
irp@medethics.org.il

מורי הקורס:
פרופ שמואל קוטק
ד"ר מרדכי הלפרין

תאור כללי של הקורס:
הקורס עוסק בהיסטוריה של הרפואה ביהדות - מתקופת המקרא ועד לספרות חז"ל, ובנושאים ברפואה והלכה בפסיקה ההלכתית ובמדינת ישראל היום.

הקורס מחולק לשני חלקים:
א. החלק העוסק בפן ההיסטורי (פרופ' קוטק, ד"ר בלפר)
ב. החלק העוסק בפן ההלכתי-רפואי (ד"ר הלפרין)

מטרות הקורס:
מטרת החלק הראשון (ההיסטוריה של הרפואה וספרות חז"ל):
להביא את התלמידים להיכרות עם הרקע ההיסטורי של הרפואה ביהדות - מתקופת התנ"ך ועד להקשר ההיסטורי והתורני של ספרות חז"ל.

מטרת החלק השני (רפואה והלכה):
להביא את התלמידים לרכישת ידע בסיסי בסוגיות אקטואליות של נושאי רפואה אתיקה והלכה יהודית, כולל הכרת החקיקה והפסיקה בישראל בנושא.

תוצרי למידה
בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:
הבנת סוגיות ליבה בנושאים של אתיקה רפואית מנוקדת מבט תורנית; להעריך את היסודות בהתפתחות הרפואה ובעיקר בהקשר של ההיסטוריה היהודית.

דרישות נוכחות (%) :
80

שיטת ההוראה בקורס: הוראה פרונטלית

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:
חלק א':

- 1 רקע הספרות והרפואה - תלמוד ורפואה
- 2 הרופא בתלמוד חלק א' - הרופא מתקופת המקרא ועד התלמוד
- 3 הרופא בתלמוד חלק ב' - "טוב שברופאים יורש גיהנם"?
- 4 הרופא בתלמוד חלק ג' - רשיון רפואי, רשלנות וביטוח רפואי
- 5 המחלה - מן המקרא ועד התלמוד
- 6 כירורגיה בתקופת חז"ל ובתלמוד

-
- 7 מילדות במקורות
 - 8 ביקור חולים
 - 9 רפואה והיגיינה בגיטו היהודי (מאה 16 - 18)
 - 10 הרמב"ם כרופא
 - 11 יצחק בן שלמה ישראלי
 - 12 סמלים ברפואה היהודית והמערבית
 - 13 שבועות הרופאים ותפילת הרופא

חלק ב':

1. הצד הרפואי של ההלכה.
 - מחקר רפואי מבוקר - מהו, ומה חשיבותו?
 - שכיחות התקפי לב
 - זעקת האימהות - ד"ר זמלוויס וגילוי במאה ה-19
 - ברית מילה - אירופה מול ארה"ב, בית המלוכה הבריטי מול אזרחי הממלכה
 - הקשר בין האפידמיולוגיה של האיידס לבין כריתת עורלה.
 - מחקרים מבוקרים ופעילות אירגון הבריאות העולמי - מבצע אברהם.

2. קביעת מוות רפואית, משפטית והלכתית:
 - קלאסית, מאוחרת ומוקדמת
 - החלטת מועצת הרבנות הראשית משנת 1986
 - חוק מוות מוחי נשימתי ה'תשס"ח-2008

3. השתלת איברים
 - מתורם מת,
 - מתורם חי,
 - מתורם במצבי ביניים
 - חוק השתלת איברים ה'תשס"ח-2008

4. החולה הנוטה למות:
 - החלטה על טיפול, אי טיפול והקדמת מוות
 - חוק החולה הנוטה למות ה'תשס"ו-2005
 - טיפול רפואי רציף לעומת טיפול רפואי מחזורי
 - מערכת הבקרה ("טיימר") להפיכת הנשמה לטיפול רפואי מחזורי

5. סוגיות רפואיות והלכתיות בטיפולי פוריות ובמניעת הריון
 - ליקויים בתאי רבייה
 - ליקויים במערכת ההובלה
 - ליקויים בתפקוד המיני
 - ליקויים בתפקוד הרחם
 - 20 סוגים של אמצעי מניעה - שיקולים רפואיים והלכתיים

6. סוגיות רפואיות והלכתיות בברית מילה
 - תעלומת הרחיצה והמציצה
 - פתרון התעלומה
 - אפידמיולוגיה - מחקרי שנות ה-2000
 - פולמוס המציצה רקע רפואי והלכתי.

חומר חובה לקריאה:

יצחק (יוליוס) פרויס, הרפואה במקרא ובתלמוד, תרגום אורי וירצבורגר, הוצאת מאגנס ירושלים 2013

חומר לקריאה נוספת:

מ' בר אילן, "הרפואה בארץ-ישראל במאות הראשונות לספירה", קתדרה, 91 (תשנ"ט), עמ' 31-78

ג'ו זיאס, "מחלות ודרכי ריפוי בארץ-ישראל הקדומה לאור המחקר הפאליאו-פאתולוגי", קדמוניות, 113 (תשנ"ז), עמ' 54-59.

י' זילברשטיין ו' יעקובוביץ, ניתוחי מתים ברפואה וההלכה, מחנים, קכג (תש"ל), עמ' קח-קיט.

י' זיידה, תולדות הרפואה, תל-אביב תשי"ד, עמ' 12-100.

מ' זמיר, "דעת הרמב"ם על רפואה באמצעות 'סגולות'", תחומין, טו (תשנ"ה), עמ' 363-368.

ע' יעקובוביץ, הרפואה והיהדות, (תרגום מאנגלית על ידי גאולה בן-יהודה), הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים, תשכ"ו.

לבט, "הרפואה האשורו-בבלית", קורות, ג (תשכ"ד), עמ' 246-251.

י' ליבוביץ, "לתולדות הרפואה בישראל", יבנה, ג (תש"ט), עמ' 184-200.

ד' נוי, "יחס האגדה לרפואה", מחנים, קכב (תש"ל), עמ' סח-צט.

ז' עמר וא' לב, רופאים ותרופות בירושלים במאות עשירית עד השמונה עשרה, תל-אביב תש"ס.

יצחק (יוליוס) פרויס, הרפואה במקרא ובתלמוד, תרגום אורי וירצבורגר, הוצאת מאגנס ירושלים 2013

[באנגלית: J. Preuss, *Medicine Talmudic and Biblical*, F. by translated and edited) (Sanhedrin Press, New-York 1978, 1983; Pub. Jason Aronson inc., Northvale - Rosner), New Jersey-London, 1994]

ב' דה-פריס, "דמותו של הרופא בתקופת התלמוד, קורות, ד (תשכ"ז), עמ' 248-253

ש' קוטק, "תולדות אישפוז חולים" ספר אסיא ב, עמ' 195-198.

ש' קוטק, "טוב שברופאים לגיהנום" ספר אסיא ב', עמ' 28-21 (1981)

ש' קוטק, "רפואה והלכה בספר חסידים נטילת שכר טרחת רופא", ספר אסיא ה', עמ' 39-34 (1986)

נ' קליין, "מסודות הרפואה של האיסיים", טבע וארץ יג (תשל"א), עמ' 22-23

נ' שור וא' שוורץ, "לתולדות מגפת הדבר בארץ-ישראל", אריאל, 106-105 (תשנ"ה), עמ' 67-78.

א' שטיינברג, אנציקלופדיה הלכתית-רפואית, הוצאת מכון שלזינגר, ירושלים, תשס"ז.

א' שטיינברג, "רשלנות רפואית - היבטים רפואיים, ציבוריים והלכתיים", מתוך מבוא לספר: ג. פרישטיק

וא. גלרט, רשלנות רפואית בפסיקה, הוצאת כרמל ספרות משפטית, רמת גן, עמ' ו-כא, 2000

J.R. Marcus: *Communal Sick-Care in the German Ghetto, Cincinnati* 1947

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי:

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 100 %

הרצאה 0 %

השתתפות 0 %

הגשת עבודה 0 %

הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: